

NI
G
F

Studijní materiál
pro pedagogy

Eva
Kořátková

Moje
tělo
není
ostrov

Obsah

3	O výstavě
4	Moje tělo není ostrov
5–6	Tělo
7	Kůže
8–9	Metafora
10	Imaginace
11	Umění není ostrov: přesahy umělecké činnosti
12–13	Eva Koťátková a vzdělávání
14	Životopis
15–18	Koláž
19	Zdroje a Bibliografie

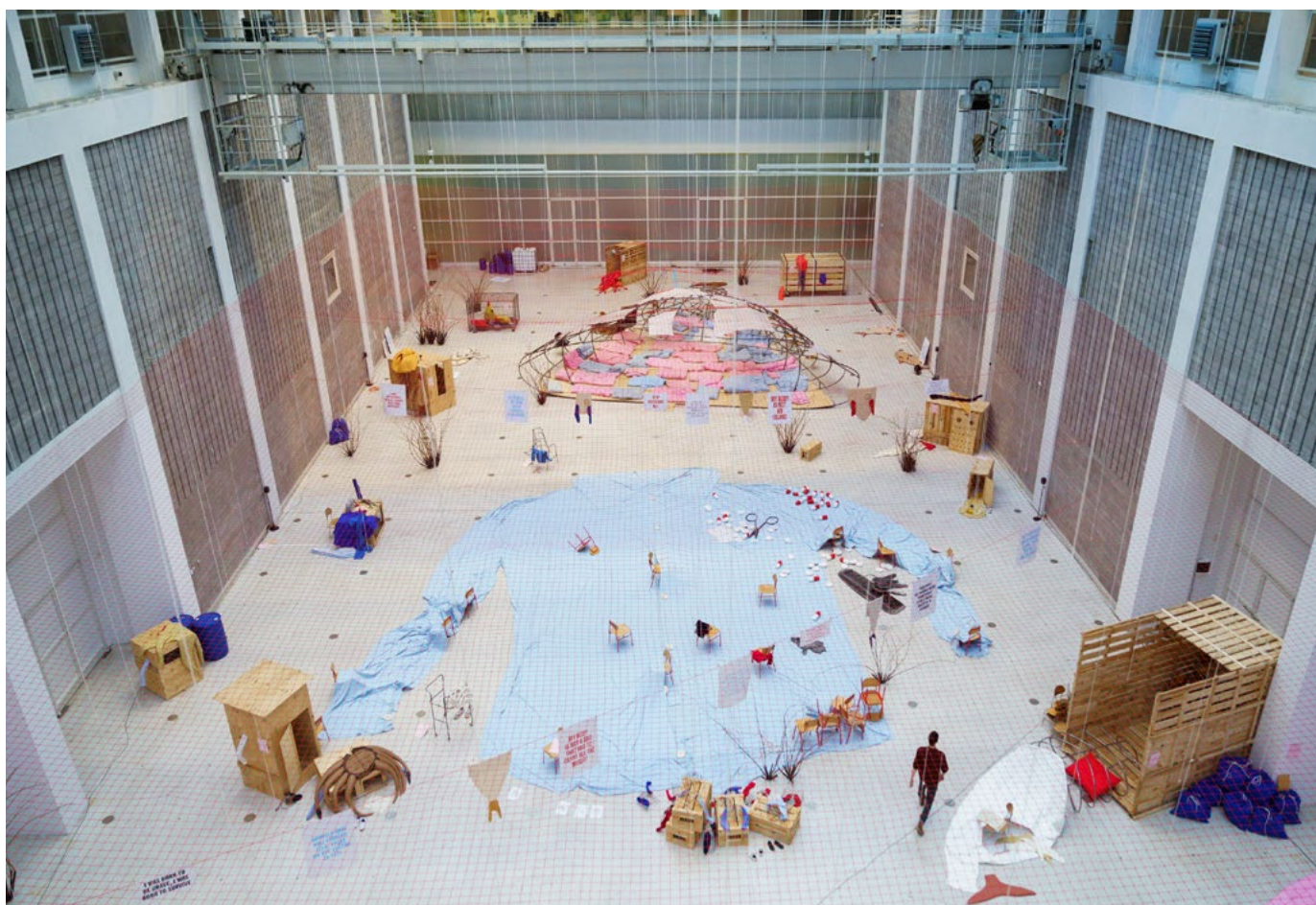
O výstavě

„Eva Kořátková ve své tvorbě spojuje objekty, koláže, kostýmy a texty do rozsáhlých, hravých, poetických a často performativních instalací, jimiž poukazuje na to, jak hluboce jsou naše osobní životy ovlivněny naším sociálním prostředím, jeho kódy a normami.“

Sandra Patron, kurátorka výstavy a ředitelka Muzea současného umění CAPC, Bordeaux, Francie

Moje tělo není ostrov je doposud nejrozsáhlejší výstavou mezinárodně oceňované umělkyně Evy Kořátkové. Instalace se nachází v prostoru Velké dvorany Veletržního paláce a má podobu obrovského těla, částečně rybiho a částečně lidského. Připomíná krajinu složenou z objektů, fragmentů a příběhů, jimiž lze proplouvat a naslouchat jim.

Instalace svou svébytnou vizuální stránkou vzbuzuje hravost i znepokojení a propojuje v sobě sochařské, zvukové a téměř až scénografické elementy s performancí. Pohrává si s motivem těla škatulkovaného, těla jako klece. Dává do kontrastu měkkost textilních materiálů s kovovými objekty a využívá typickou růžovo-modrou barevnost, která evokuje dětství i genderové stereotypy. Skrze opakování a vrstvení jednotlivých motivů, zejména přepravní bedny s návody k péči o těla různých podob, instalace představuje klíčová témata, která rezonují s dosavadním dílem Evy Kořátkové, jako jsou formy manipulace a násilí činěné na rozličných tělech v rámci normativních systémů či síla imaginace jako prostředku k prohlubování empatie.

Eva Kořátková, *Moje tělo není ostrov*, foto: Adéla Márová, NGP 2022

Moje tělo není ostrov

Výstava Evy Kořátkové funguje do jisté míry imerzivně¹; vyžaduje od návštěvníka*ce galerie, aby naslouchal*a příběhům útlaku, a umožňuje mu*jí haptickou interakci, dočasné splynutí s krajinou výstavy i překračování hranic komfortní zóny. Je také experimentálním prostorem, v němž lze zkoumat osobní vztahy k institucím či vlastní předsudky. Nabízí příležitost vžít se na chvíli do jiných kůží, které jsou nám cizí a jejichž trápení si nemusíme na každodenní bázi ani povšimnout. Otevírá témata solidarity stejně jako rovnosti a poukazuje na zranitelnost těl, jež jsou nucena adaptovat se k prostředí, které je vůči nim mnohdy nepřátelské.

Instalace nabízí celou řadu edukačních přesahů, které v každé kapitole tematizujeme. Podobně se s přesahy pracuje v nabídce doprovodného programu, v pravidelných performancích, tematických přednáškách i v lektorských vedených vzdělávacích programech, které je možné objednávat po dobu trvání výstavy.

Pokud se zamyslíme nad možnostmi, které přináší výstava Evy Kořátkové, odhalíme široké pole témat, která rezonují školním kurikulem napříč jednotlivými stupni vzdělávání. V osobnostní a sociální výchově je například klíčové téma empatie, akceptování pohledu druhých a porozumění nejen blízkému a srozumitelnému hlasu, ale i hlasu odlišnému, marginalizovanému či opomíjenému. Můžeme se také dotknout témat environmentální výchovy, kdy se empatie diváka rozšiřuje i o úhly pohledu všech bytostí (nejen lidských) a prostředí, v nichž žijí. Citlivost rozvíjíme například sdílením, nasloucháním druhých či reflexí vlastní tvorby apod. Prožitky postavené na emocionálním prožívání umění mohou být silou, která umožňuje pedagogovi pracovat se studenty přímo ve výstavě, nebo samostatně ve škole.

Eva Kořátková Moje tělo není ostrov, foto: Adéla Márová, NGP 2022

¹ Imerzivitou se myslí určitá „kvalita“ či technický aspekt díla, který umožňuje recipientovi „vnořit“ se do instalace. Tento aspekt je v současnosti klíčový např. u počítačových her, kde se imerzivita dosahuje zejména díky prostředí umožňujícímu kinestetické a pohybové zapojení, kdy se hráč doslova „přenes“ do hry. Imerzivně mohou ovšem fungovat i literární a výtvarná díla či divadlo. V instalaci Evy Kořátkové se divák zapojuje skrz propriocepci, zrak, sluch i afektivní naladění. V přítomnosti performerů se instalace na chvíli stává i imerzivním divadlem.

Tělo

Pozornost, kterou věnuje Eva Kořátková tělu, je dvojitá – na jedné straně dochází k metaforickému uchopení těla jako schránky pro vnitřní emocionální život a na druhé straně je výstavou silně aktivováno a emancipováno „tělo“ diváka a jeho somatické prožívání skrze afekty a emoce. Objekty jsou zároveň kostýmy určenými k performanci, či k vyvolání performativních představ vlastního těla v jiné kůži. V teoretickém diskurzu i v samotné tvorbě jsme od 60. let 20. století svědky výrazného „obratu k tělesnosti“, a to v rozličných podobách. Pro kontext můžeme zmínit například dílo jedné z nejvýraznějších umělkyní, jež se proslavila svými performancemi, a to Mariny Abramović, jejíž těžiště tvorby spočívá v nekompromisní práci s vlastním tělem i konfrontací s publikem a jejich vzájemnou interakcí. V českém prostředí lze zmínit například imerzivní instalace, objekty a performance Marie Tučkové, jejíž výtvarný slovník v něčem nápadně rezonuje s různými objekty těl ve výstavě Evy Kořátkové, či vizuální díla Adrieny Šimotové, Evy Kmentové nebo Veroniky Bromové.

Marina Abramović a Ulay, Breathing In / Breathing Out, 1977²

Ursula Uwe / Marie Tučková, Monuments of Love, 2017³

Tělo, a to nejen lidské, je jádrem celé instalace, jejím nejzákladnějším materiálním stavebním prvkem, hlavním tématem a nakonec i recipientem. Eva Kořátková vychází z osobních příběhů rozmanitých těl a vytváří audiovizuální knihovnu plnou svědectví o tom, jaké to je žít v současné společnosti. Nikoli však v jakémsi „normovaném“ univerzálním těle, ale v tělech, která jsou vnímána jako jiná či dysfunkční. Taková, která neokupují privilegovanou pozici, jež by jim umožnila se svobodně vyjadřovat či sama sebe plně přijímat bez nežádoucí pozornosti okolí. Těla, která zažívají nepohodlí, únavu či stres, těla nucená podřizovat se vyčerpávajícímu rytmu a překonávat překážky. Celá výstava zviditelňuje optiku „normálnosti“, s níž je společnost zvyklá těla kategorizovat, rozdělovat a hodnotit, ať už v otázce genderu, způsobilosti, nebo správnosti.

² Zdroj: <https://www.wikiart.org/en/marina-abramovic/breathing-in-breathing-out>, vyhledáno 10. 1. 2023.

³ Zdroj: <https://secondaryarchive.org/artists/marie-tuckova-ursula-uwe/>, vyhledáno 10. 1. 2023.

Tělo

Eva Kořátková, Moje tělo není ostrov, foto: A. Kremplová, NGP 2022

Podstatně tělesná by měla být i interakce návštěvníka*ce s instalací, která zve nejen k dívání, ale zejména k ponoření se do příběhů, jejich prožití a případně sdílení těch vlastních. Výstava nabízí celistvou zkušenost, jejíž haptické a zvukové aspekty jsou rovnocenné s vizuálními. Návštěvník*ce se může dotýkat vybraných objektů v interaktivních zónách expozice. Může zalehnout při posлуchání příběhů v hlavě ryby do peřin a „osahat“ si podobu výstavy ve zmenšeném modelu. V neposlední řadě pak tělo ryby pravidelně „oživá“ performancemi, kdy si performer*ky propůjčují „cizí kůži“ pro tuto příležitost vytvořených kostýmů.

Obdobně performativně vstupujeme do instalací ve výstavě i během vzdělávacího programu „Jako ryba na suchu“. V programu propojujeme prvky dramatické a pohybové výchovy s reflektivním dialogem. Mezi objekty Evy Kořátkové se společně zaposloucháme do rybího zpěvu a hledáme metaforická, divadelní a performativní vyjádření pocitů a nálad skrze tělo, zvuk a pohyb. Program bezpečnou a hravou formou otevírá vybraná existenciální témata.

Kůže

Téma kůže, tedy ochranné/transformační vrstvy bytostí, se z pedagogického hlediska nabízí jako inspirační zdroj, díky němuž se dostáváme blíže k fenoménu škatulkování a nálepkování, které porozumění a přijetí jinakosti brání. V nabízených vzdělávacích programech „Sen o více kůžích“ a „V cizí kůži“ je prostor pro pojmenování různých emocí⁴ a hledání tvůrčích cest k jejich výtvarnému vyjádření.

Inspirací pak může být prozkoumávání tématu skrze „deformované“ oblečení, tvorbu performativních objektů, kůží či kostýmů.

Z oblečení, které je vyřazené, můžeme vytvářet oděvy/objekty, které vybízejí k performanci. Tak jako šité objekty Evy Kořátkové můžeme zkusit přetvářet vlastní oblečení. Už jen samotné přišití rukávů k sobě, k tělu trička nebo sešití nohavic vytváří novou situaci, které se musí tělo performerera přizpůsobit a naučit se s ní – alespoň na chvíli – žít. Poukazujeme tak na různé reflektivní praktiky, které mohou otevírat otázky spojené s prožíváním těla, a to nejen ve vztahu ke konkrétním zjevným handicapům.

Eva Kořátková, *Moje tělo není ostrov*, foto: Alexandra Vajd 2022

⁴ Pro práci s emocemi a cestu k tomu, jak takové učivo žákům přiblížit, odkazujeme na knihu *Uvnitř*, zabývající se hlubinami mozku a lidským prožíváním (Martins a Pedrosa, 2019).

Metafora

Metafora propojuje vizuální vjemy a často podněcuje a rozvíjí naši představivost. Využíváme ji v každodenní mluvě a pravděpodobně bychom bez ní nedokázali vyjádřit některé složité pocity či vjemy. Po metaforách saháme, když chceme vyjádřit přenesené významy v umění nebo třeba když se pokoušíme popsat, jak se cítíme. V tomto kontextu můžeme odkázat na vlivné teoretické práce autorů George Lakoffa a Marka Johnsona (Lakoff a Johnson, 2002; Lakoff, 2006),⁵ kteří věnovali své badatelské úsilí kognitivní lingvistice a multidisciplinárnímu zkoumání jazyka. V tomto teoretickém rámci zkoumají vazby mezi pocity a možnostmi jejich vyjádření skrze metaforu. Příznačně pak mluví o metaforách jako o prostředí, v němž žijeme.

Vizuální metafora ryby se objevuje již v předchozích pracích Evy Kořátkové v podobě koláží, kostýmů a dalších uměleckých realizací. Zároveň přímo reaguje na prostory muzea CAPC v Bordeaux, pro něž byla výstava původně vytvořena. Muzeum současného umění v Bordeaux sídlí v budově bývalého skladiště z roku 1824, ve které se původně skladovalo koloniální zboží (káva, čaj, kakao, koření apod.), jímž se následně zavážely tzv. koloniální obchody po celé Evropě. Eva Kořátková ve své instalaci na tuto historii, téma postkolonialismu, paměti místa i polohu u moře vědomě navazovala, a to i motivem přepravní bedny, která v sobě propojuje odkaz k této historii i představu určitého „škatulkování“ bytostí.

Eva Kořátková: CAPC My Body is Not an Island, foto: Arthur Pequin 2022

⁵ Jako příklad můžeme jmenovat případovou studii věnovanou hněvu/vzteku (Lakoff, 2006, 367–401). Lakoff se zabývá otázkou metafory ve vztahu k porozumění emocí vzteku a přímo odkazuje na paralely mezi prožíváním těla a barvami, či postoji těla a dalšími metaforami. „Byla vzteky rozžhavená do ruda; třásl se vzteky; on je horká hlava; je vzteky slepý; byl tak vzteklý, až se mu kouřilo z uší.“ Studie odkazuje na bohatou pojmovou strukturu emoce. Emoce není jen amorfní pocit, ale má rozvinutou kognitivní strukturu. Emoční pojmy jsou vtělesněné a jejich skutečný obsah koreluje s tělesnou zkušeností. Důležitý je vztah metafory a fyziologie. (Lakoff, 2006, 394)

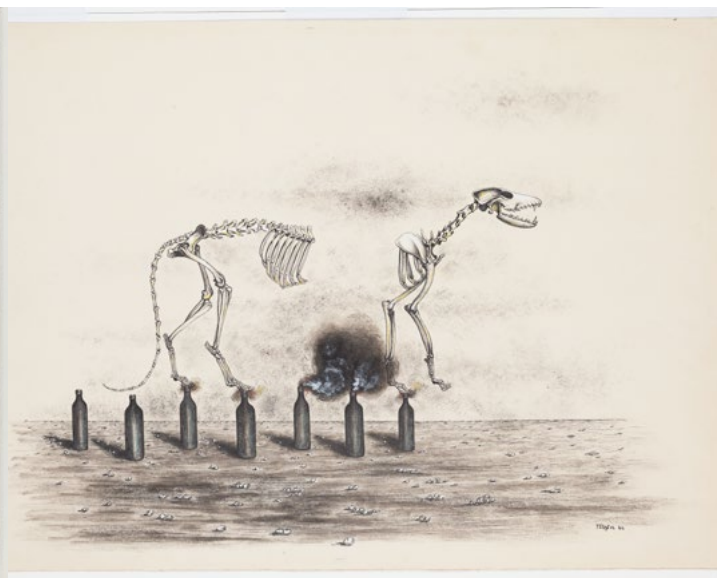

Metafora

Ryba se svou symbolikou němých úst také zosobňuje pro Evu Kořátkovou zvláštní bytost, skoro až „nezvíře“, jehož vnímání a cítění nám zůstává stále trochu nejasné. Zřejmé je však jeho bytostné propojení s prostředím, v němž žije. Pokud ho z něj vytrhneme, je vystaveno drastické nutnosti se adaptovat.⁶

Jindřich Štyrský, Souvenir, 1924 (Sbírka grafiky a kresby NGP, inv. č. K 40718)

Toyen, Kresba z cyklu Schovej se, válko, 1944 (Sbírka grafiky a kresby NGP, inv. č. K 55325)

Tvorba postavená na vizuálních metaforách má své kořeny v surrealismu, který je založen na propojení zdánlivě nesouvisejících motivů do nových významových koláží, imaginativních a asociativních spojení. V samotné výstavě je aktivní zóna, v níž může návštěvník koláže skládat a propojovat je s osobními příběhy vlastního těla. Můžete také využít přiložené podklady na konci tohoto dokumentu, které pro vás vybrala a sestavila Eva Kořátková.

6 Z rozhovoru s Evou Kořátkovou pro CAPC, únor 2022.

Imaginace

Imaginaci vnímá Eva Kořátková jako nástroj emancipace. Představivost v tomto smyslu přitom přesahuje pouhou „uměleckou kreativitu“, ale stává se prostředkem k nabourávání zažitých schémat a otevírání nových cest. Jestliže nás společenské normy svazují a škatulkují a tradiční vzdělávání nás má „srovnat“ tak, abychom do nich zapadali a dodržovali je, umění může být prostorem ke svobodnějšímu myšlení.

„Jsem mlha. Nemám pevné skupenství ani tvar, měním barvu. Nechám svým tělem ostatní prostupovat, není už žádné vevnitř ani venku ...“

V samotné instalaci se snaží Eva Kořátková právě k takovému jednání podnítit i návštěvníky. Totiž ke snění o světě, který je inkluzivnější a v němž nemusí být jednání řízeno tím, jak je která strategie účinná v již definovaných podmínkách. Nabízí proto určité obrácení perspektivy, totiž modelovat vysněný svět tak, aby se v něm všechna těla cítila dobře a bezpečně, nikoli přizpůsobovat rozmanitost idealizovanému, „nalinkovanému“ světu pragmatismu a účelnosti.

Tato praxe není ojedinělá; sílu imaginace jako nástroje proti konformitě a mocenským strukturám vyzdvihuje například uznávaná autorka science fiction a teoretička Ursula K. Le Guin⁷. Téma imaginace a snění se také objevilo na letošním bienále umění v Benátkách, které neslo název *Milk of Dreams*, tedy mléko snů.

Název podle kurátorky Cecilie Alemani odkazuje ke knize Leonory Carrington, ve které surrealistická umělkyně popisuje magický svět, v němž podléhá život neustálé revizi skrze imaginaci. Celá výstava je tak imaginární cestou plnou proměn a metamorfóz těl a definicí člověka.⁸ Právě v odkazu k surrealismu a v tematickém zaměření na proměny definice člověka a vztahu k technologiím a přírodě lze sledovat paralely k současné tvorbě Evy Kořátkové. Stejně jako prozkoumávání možností spojení mezi různými bytostmi a zodpovědností, která je v něm obsažená.

Sdílená imaginace se v kontextu výstavy nabízí jako technika odkazující například na přístupy artefietické či dramatické. Ve sdílené imaginaci se můžeme zaměřit na vysněné prostředí nebo vzpomínky, na místa a situace, kdy jsme se cítili dobře, bezpečně. Společně si můžeme sdělovat detaily takového místa, teplotu vzduchu, barvy, vůně, zvuky či pocity.

Své představy můžeme sdílet například tak, že jeden účastník popisuje prostředí, které si v imaginaci vybavil, a druhý ho podle jeho popisu ztvárňuje. Zaměřme se na sdílení skrze popisování detailů takového prostředí, jeho vlastností a s tím spojených pocitů. Na konci aktivity je důležité nechat prostor pro sdílení a reflexi samotného tvůrčího procesu.

7 Například v knize esejů *The Wave in the Mind* (Le Guin, 2004).

8 Biennale Arte 2022 | 59th Exhibition (labiennale.org), vyhledáno 10. 1. 2023.

Umění není ostrov: přesahy umělecké činnosti

Skrze tvorbu Evy Kořátkové můžeme sledovat interdisciplinární povahu současné umělecké praxe a její provázání se společenským klimatem či aktuálním kritickým diskurzem.⁹ Práce současné*ho umělkyně*ce může dalece přesahovat pouhé sebevyjádření nebo vytváření esteticky hodnotných objektů. Může zahrnovat nespočet aktivit, jako jsou výzkum a rešerše, čtení textů, propojování lidí, vytváření komunit, zakládání institucí či archivační činnost.¹⁰

Paralelu sociálně orientované tvorby v současném českém umění můžeme hledat například ve tvorbě Kateřiny Šedé, jejíž typickými uměleckými výstupy jsou projekty založené na dlouhodobé spolupráci s lokální komunitou. Samotným výstupům často předchází etapa vyjednávání, jako například u performance *Nic tam není* (2003), kdy se umělkyně snažila přemluvit obyvatele vesnice Ponětovice, aby v jeden den dělali v tentýž čas všichni totéž, což mělo vést k mimořádnému společnému prožitku ve vesnici, kde se podle slov jejích obyvatel jinak „nic neděje“. Obdobný typ dlouhodobé spolupráce s vesnicí Bedřichovice představoval projekt *Od nevidím do nevidím* (2011), kdy konfrontovala každodenní život obyvatel vesnice s metropolí Londýna na půdě galerie Tate Modern či iniciovala různorodé aktivity podporující vytváření zvyků a upevnování sousedské komunity.

Důraz, který je na současné umělecké scéně kladen na umělecký výzkum a interdisciplinaritu, lze ostatně ilustrovat výběrem laureátů*ek Ceny Jindřicha Chalupského za rok 2022. Jako příklad za všechny může sloužit dílo Davida Přílučika, který se dlouhodobě věnuje ekologickým a společenským tématům a hledá způsoby, jak nahlížet různé fenomény zahrnující vztah kultury a přírody jinak než skrze antropocentrickou perspektivu, přičemž praktickou část svých výzkumů opírá především o posthumanistické či dekoloniální teorie. Z jeho projektů lze zmínit např. fiktivní přisouzení statusu právnické osoby chráněné krajinné oblasti Divoká Šárka či výstavu a dokument věnovaný plemenu československého vlčáka. Kořeny takových přístupů v umění bychom jistě mohli hledat v samotném modernismu. Již na počátku 20. století jsme svědky zásadního obratu od klasického, mimetického napodobování skutečnosti k samotné myšlence v umění, k abstrakci či expresi, později jsme svědky obdobných „obratů“ např. v konceptuální tvorbě 60. let.

9 Lze uvažovat témata genderu, postkoloniální studia, diskriminace. Pravděpodobně nejznámější současnou filozofkou zabývající se problematikou genderu je Judith Butler se svou performativní teorií genderu, dále je možno jmenovat Iris Marion Young či McKenzie Wark. Genderem a feminismem v českém umění se zabývá například Martina Pachmanová či Zuzana Štefková. Postkoloniální studia jako kritická akademická disciplína zabývající se historickým, kulturním a ekonomickým dědictvím kolonialismu a imperialismu lze chápat jako ideologickou odpověď (analogicky ke vztahu modernismu a postmodernismu) na dědictví kolonialismu. Postkoloniální studia pak představují průnik mezi otázkami rasy, kolonialismu, genderu, politiky a jazyka. Viz například publikace *Post-colonial Studies* (Ashcroft, Griffiths a Tiffin, 2000).

10 Zájem o žitou skutečnost s jejími politickými a sociálními aspekty a snahu o určitou „dokumentaci vlastního života skrze umění“, jinými slovy fenomény repolitizace a obratu k dokumentární a archivační činnosti, lze podle Pavlíný Morganové pozorovat v českém umění již od 90. let 20. století. K otázce vztahu umění a politiky dodává, že v českém prostředí sehrál v minulém století velkou roli totalitní režim, který prakticky neumožňoval existenci „čistého“ umění. Podotýká také, že české umění prošlo po porevoluční transformaci fází v jistém smyslu úlevné „depolitizace“, aby se následně diskuse o politickém a sociálním kontextu umění objevila znovu na konci 90. let společně s radikálně angažovanými uměleckými díly (Morganová, 2011).

Eva Kořátková a vzdělávání

Eva Kořátková se dlouhodobě zajímá o alternativní pedagogiku a kritiku systematické oprese a diskriminace na půdě vzdělávacích institucí. Těmto fenoménům se věnuje jak v rámci výzkumné a pedagogické činnosti, tak ve své umělecké tvorbě. Rozmanitost, s jakou je zachycuje, se ukazuje i ve výstavě *Moje tělo není ostrov*: od objektů, které jsou zhmotněnou metaforou opresivních systémů a klecí, po vyzdvihování příběhů těch, které normativní systém znevýhodňuje. Obdobné motivy i jejich zpracování lze vystopovat i v minulé tvorbě Kořátkové.

Již od studií se věnovala zkoumání institucionálních a společenských rámců a jejich vlivu na život a formování jedince, jeho schopnosti se svobodně vyjadřovat a realizovat. Není proto překvapením, že jedním z klíčových motivů umělecké činnosti Kořátkové je téma školství. Její rané práce se opíraly převážně o kresbu, tvorbu objektů a audiovizuální dokumentaci experimentů, které zahrnovaly nové způsoby nakládání s všedním prostorem i předměty denní potřeby. Jedním ze stálých prvků je zhmotňování metaforických kazajek a pravítek, podle kterých nás školní systém „narovnává“, abychom zapadli do zasetých společenských kolejí. V její pozdější tvorbě hraje stále větší roli imaginace jako prostředek k rozvolnění svazujících norem a vymýšlení nových podob světa, které by byly svobodnější a empatictější.

Eva Kořátková, *Domáci vězení 2*, 2009¹¹

¹¹ Zdroj: <https://flash---art.com/article/eva-kotatkova/>, vyhledáno 10. 1. 2023.

Ve výstavě *Cesta do školy* (2008) v Galerii Václava Špály se pokoušela retrospektivně zdokumentovat a zachytit vlastní zkušenost se základní školou skrze kresby i objekty a proniknout do tohoto prostředí a systému, který radikálně mění a formuje dětskou zkušenost. Dokonce se za tímto účelem pokusila znovu přihlásit na základní školu. Žádost jí byla zamítnuta, autorka ale poté skoro každý den po dobu zhruba dvou měsíců absolvovala cestu do školy v dětském svetrku s aktovkou na zádech ve snaze splynout s dětským davem v ranním rituálu přechodu z domova do „vzdělávací instituce“.

Eva Kořátková, *Cesta do školy*, 2008. Zdroj: Galerie Václava Špály

Další polohou je pak spolupráce na výzkumných a pedagogických projektech. Jedním z nich je projekt *Futuropolis*¹⁴, jenž představuje kolektivní snahu o rozvoj transformativního vzdělání založenou na implementaci kritické pedagogiky Paula Freireho¹⁵ do českého prostředí.

¹² Zdroj: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1450218-eva-kotatkova-se-zamysli-nad-existenci-jednotlivce-v-systemu>, vyhledáno 10. 1. 2023.

¹³ Zdroj: <https://flash---art.com/article/eva-kotatkova/>, vyhledáno 10. 1. 2023.

¹⁴ Stránky *Futuropolis*, vyhledáno 10. 1. 2023.

¹⁵ Paulo Reglus Neves Freire (1921–1997) byl brazilský pedagog a filozof, jehož kritická pedagogika vychází z levicově orientované kritické teorie a vznikala v reakci na poválečnou situaci Brazílie 50. let. Jeho stěžejní dílo *Pedagogika utlačovaných* je od roku 2022 dostupné i v českém překladu (Freire, 2022). S ohledem na zkoumání oprese a zkušenosti utlačovaných a marginalizovaných lidských a více než lidských subjektů Evy Kořátkové proto není překvapivé, že právě jeho dílo je zásadní pro metodiku *Futuropolis*. Klíčová je schopnost snažit se tvořit takové vzdělávání, které pouze nereprodukuje opresivní vzorce, tedy nevychovává k poslušnosti, ale k samostatnosti a schopnosti aktivně se podílet na spolutváření a změně sdíleného světa.

Eva Kořátková a vzdělávání

Kořátková se v tomto projektu podílí na koncepci témat a vizuálních výstupů ve snaze odhalovat a redukovat nefunkční či opresivní vzorce, podněcovat kritické myšlení a odpovídat na aktuální společenské výzvy a krize. Projekt Futuropolis spočívá zejména v kombinování kritické pedagogiky se systémovým myšlením a metodou promýšlení budoucnosti, přičemž žáci sdílí moc s učiteli a aktivně se tak podílejí na směřování a obsahu výuky. Tematizovány jsou pak často právě aktuální společenské problémy ze systémového hlediska.¹⁶ Důraz na systémovou provázanost lidských i mimolidských aktérů, ale i jejich křehkost a individualitu, je přitom stavebním kamenem výstavy *Moje tělo není ostrov*.

Společný prvek představuje také snaha o systematické zapojování smyslů a již zmiňované představivosti, které má vést k lepší schopnosti nejen kritického myšlení a rozboru probíraných témat (např. analýzy toho, kdo z dané situace mocensky a jinak profituje), ale také k představování si možných alternativ a orientaci pro budoucnost. Dalo by se proto hovořit o odklonu od normativního předepisování toho, co je třeba žáky naučit, k hledání společných možných řešení sdílených problémů.

Eva Kořátková je také spoluzakladatelkou platformy Institut úzkosti¹⁷, jež se zaměřuje na specifický fenomén úzkosti, jeho projevy, strukturální původ a možná řešení. Také tento projekt v mnoha aspektech zrcadlí její tvorbu, zejména ve snaze prozkoumávat experimentálním, imaginativním a sdíleným způsobem aktuální společenský fenomén, reagovat na něj a hledat či „vysnívat“ možné alternativy.

Pole působení institutu je velmi široké a zahrnuje například taneční workshopy, debaty zaměřené na feministická, antropologická či pedagogická témata, tvorbu podcastů nebo představování prací současných umělců*kyň.

V kontextu vzdělávání lze vyzdvihnout například podcast *Kvíření v lavici* zaměřený na výpovědi queer studujících a budování inkluzivnějšího a otevřenějšího školního prostředí či debatu *Veřejné slyšení ve věci vzdělávání*.

16 Futuropolis - metoda, vyhledáno 10. 1. 2023.

17 Stránky Institutu úzkosti, vyhledáno 10. 1. 2023.

Životopis

Narozena v roce 1982 v Praze, kde žije a pracuje.

Během svého magisterského studia na pražské Akademii výtvarných umění (2002–2007) absolvovala zahraniční stáže na letní Akademii výtvarných umění v Salcburku, Art Institute v San Franciscu a na Akademii výtvarných umění ve Vídni. V roce 2007 se stala do té doby nejmladší laureátkou Ceny Jindřicha Chalupického za videodokumentaci experimentu, při němž trávila několik dní zavřená v malé místnosti, doplněnou o kresby a objekty. V tomtéž roce také obdržela Cenu Josefa Hlávky.

Alternativní vstup na výstavu v galerii Jelení oknem skrze objekt Evy Koťátkové, CJCH 2007¹⁸

Mezi lety 2009 až 2015 absolvovala doktorské studium na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, kde se ve své disertační práci zabývala přenášením tvorby outsiderů do světa umění. V roce 2014 také získala prestižní ocenění Dorothea von Stetten Kunstpreis.

V současnosti se těší mezinárodnímu uznání a má za sebou mnoho sólových i skupinových výstav po celém světě.¹⁹ Účastnila se např. 18. bienále v Sydney (2012), 55. bienále v Benátkách (2013) či přehlídky Documenta v Kasselu (2022), její sólové výstavy byly uvedeny například v New Yorku, Londýně, Berlíně, Madridu, Milánu aj.

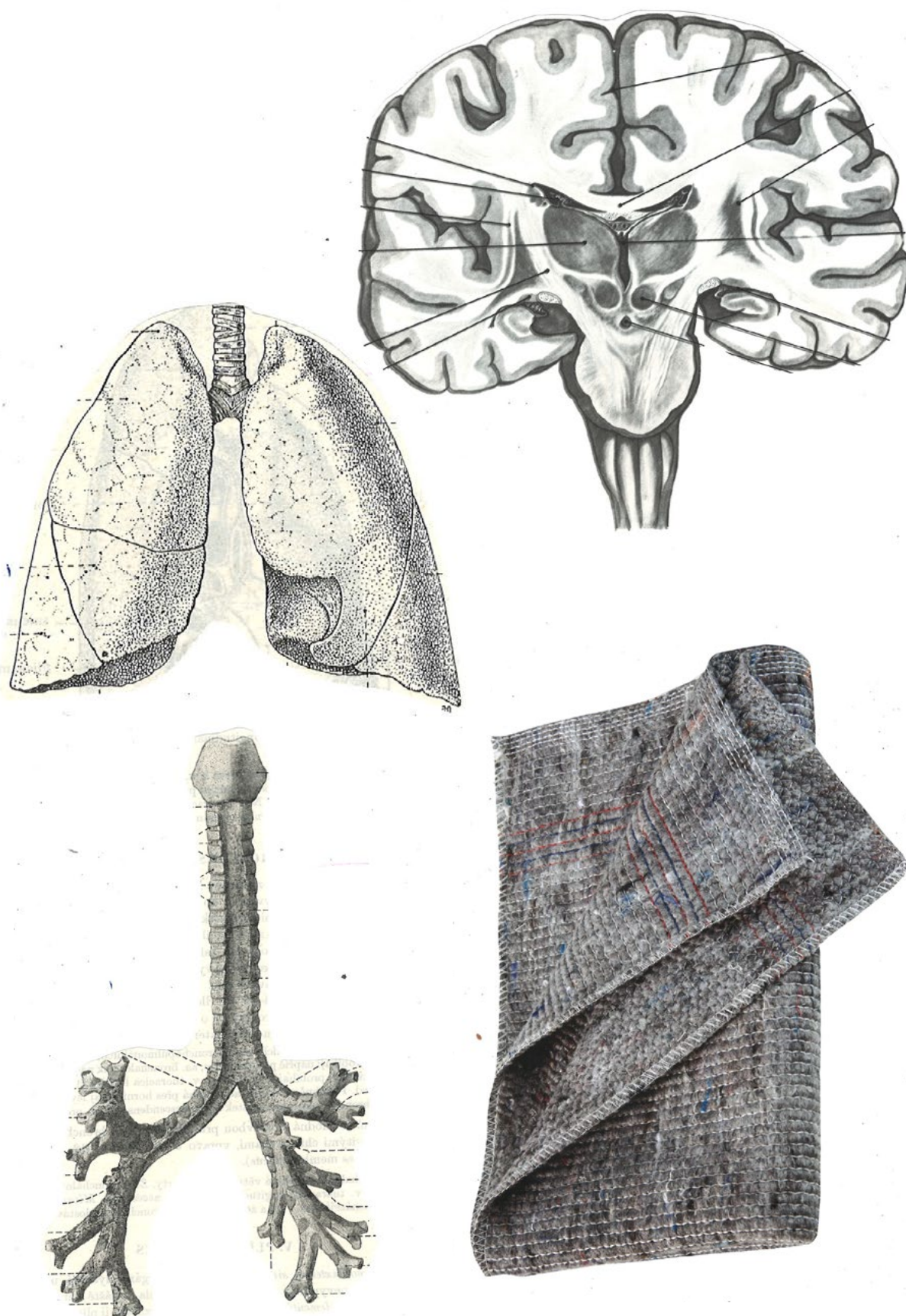
Kromě vlastních uměleckých projektů spolupracuje také na projektech alternativního vzdělávání. V roce 2018 stála při založení platformy Institut úzkosti, která zkoumá společenský fenomén úzkosti a možné strategie, jak s ním pracovat. V současnosti se podílí také na projektu Futuropolis zaměřeném na transformativní vzdělávání, kde se věnuje především tvorbě vizuálních a smysly podněcujících materiálů a koncepcí témat.²⁰

¹⁸ Zdroj: <https://www.sjch.cz/eva-kotatkova/>, vyhledáno 10. 1. 2023.

¹⁹ Kompletní přehled výstav, uměleckých rezidencí a ocenění viz curriculum vitae – hunt kastner gallery vyhledáno 10. 1. 2023.

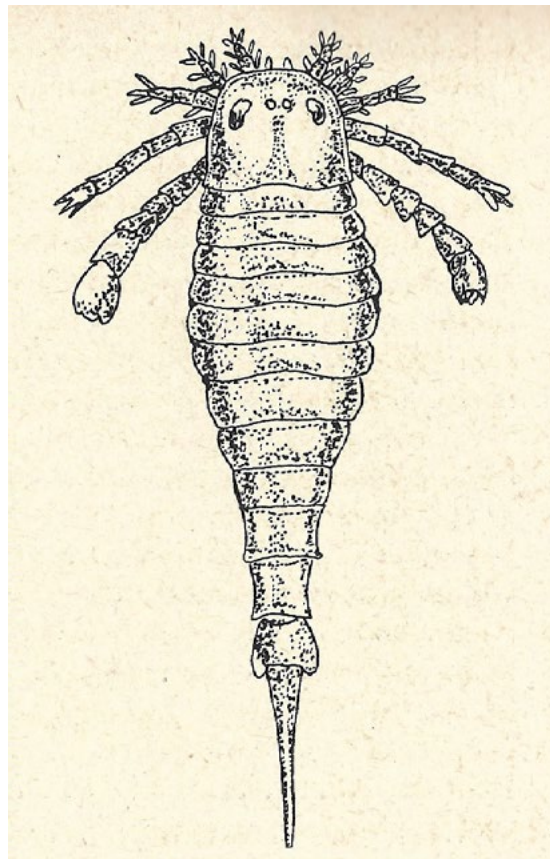
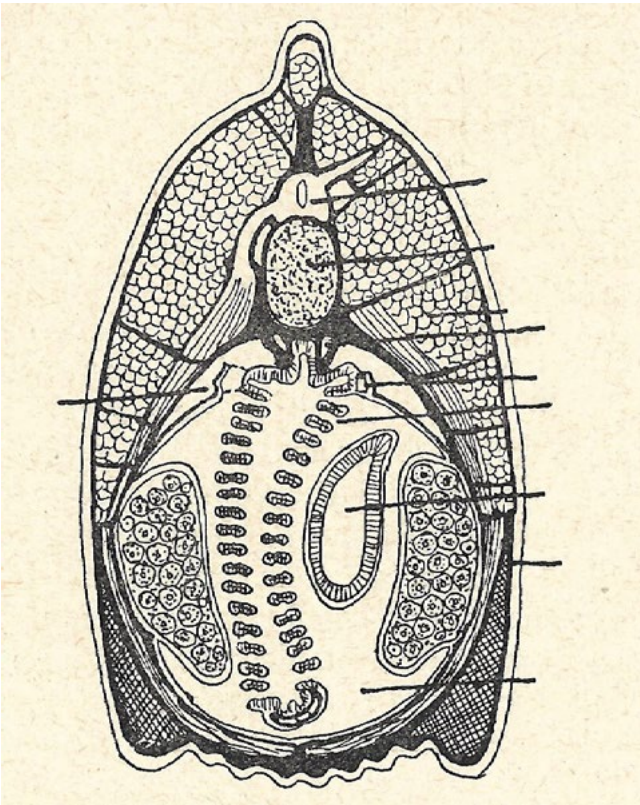
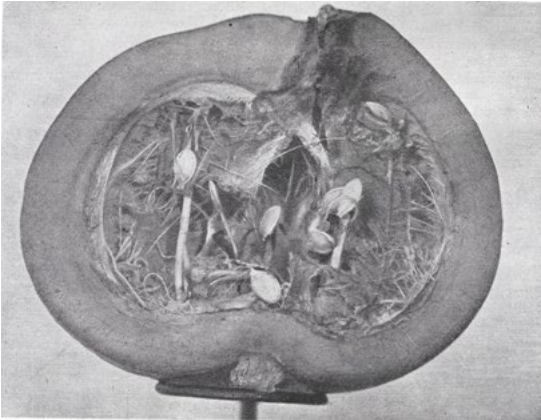
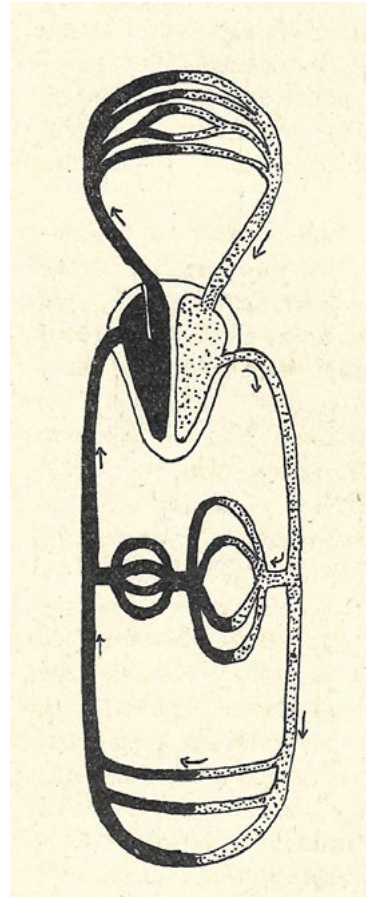
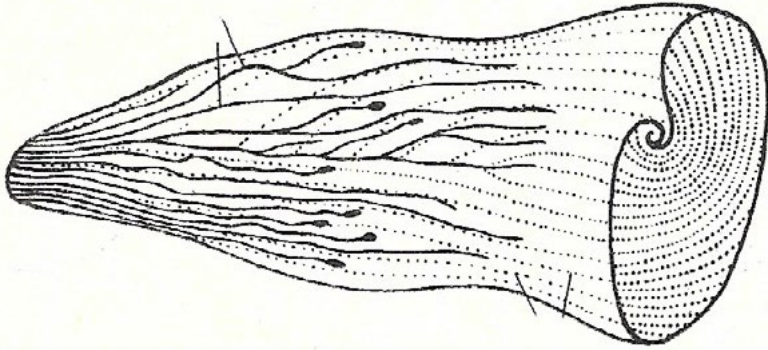
²⁰ K oběma projektům více viz sekce „Umění a vzdělávání“.

Koláž

Výběr materiálů ke kolážím vybrala a sestavila Eva Kotátková.

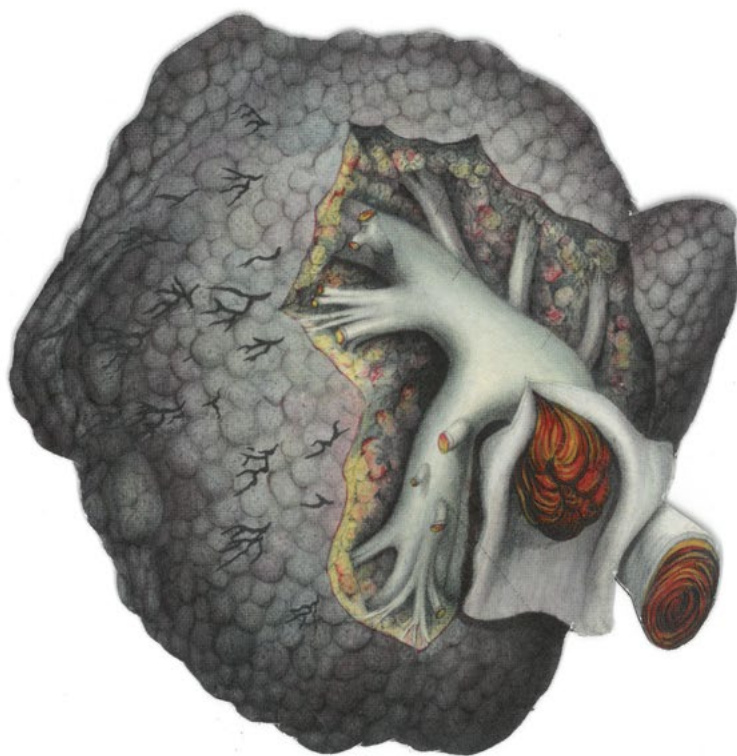
Kolář

Výběr materiálů ke kolážím vybrala a sestavila Eva Kotátková.

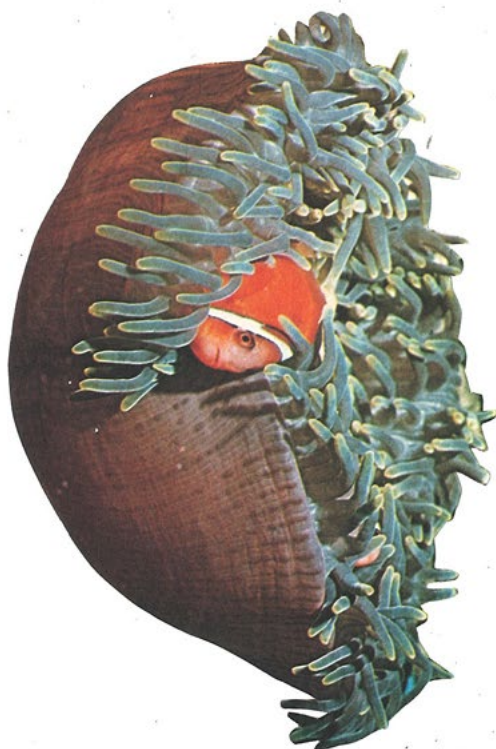

Koláž

Výběr materiálů ke kolážím vybrala a sestavila Eva Kotátková.

Koláž

Výběr materiálů ke kolážím vybrala a sestavila Eva Kotátková.

Zdroje a Bibliografie

ONLINE ZDROJE

Rozhovor s Evou Kořátkovou k výstavě v CAPC (eng)
Rozhovor o výstavě „Cesta do školy“
Oficiální stránky umělkyně Kateřiny Šedé
Platforma Institut úzkosti
Futuropolis
Cena Jindřicha Chalupeckého: Eva Kořátková
Pracovní stanice denního snění
Oficiální stránky 59. bienále v Benátkách

BIBLIOGRAFIE

ASHCROFT, Bill, Gareth GRIFFITHS a Helen TIFFIN, 2000. *Post-colonial Studies: The Key Concepts*. New York: Routledge.

FREIRE, Paulo, 2022. *Pedagogika utlačovaných*. Praha: Neklid.

KOŘÁTKOVÁ, Eva, 2015. *Obrazový atlas dívky, která rozřezala knihovnu na části*. Praha: tranzit.cz.

LAKOFF, George, 2006. *Ženy, oheň a nebezpečné věci: co kategorie vypovídají o naší mysli*. Praha: Triáda. Paprsek (Triáda).

LAKOFF, George a Mark JOHNSON, 2002. *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host. Teoretická knihovna.

LE GUIN, Ursula K., 2004. *The Wave in the Mind: Talks and Essays on the Writer, the Reader, and the Imagination*. Boston: Shambhala.

MARTINS, Isabel Minhós a Maria Manuel PEDROSA, 2019. *Uvnitř: průvodce hlubinami mozku*. Ilustroval Madalena MATOSO, přeložil Barbora MÜLLEROVÁ. Praha: Baobab.

MORGANOVÁ, Pavlína, 2014. *Procházka akční Prahou. Akce, performance, happeningy 1949–1989*. Praha: Vědecko-výzkumné pracoviště AVU.

MORGANOVÁ, Pavlína, 2011. Od současné současnosti k minulé minulosti. In: SVATOŠOVÁ, Dagmar (ed.). *České umění 2010–1980*. Praha: Vědecko-výzkumné pracoviště AVU, s. 23–55.

MURÁŇOVÁ, Ida a Barbora ŠKALOUDOVÁ, 2021. *Toyen*. Praha: Národní galerie Praha.

SVATOŠOVÁ, Dagmar (ed.), 2011. *České umění 2010–1980*. Praha: Vědecko-výzkumné pracoviště AVU.

VAN ALPHEN, Ernst a Tomáš JIRSA, 2019. *How to Do Things with Affects: Affective Triggers in Aesthetic Forms and Cultural Practices*. Leiden: Brill Rodopi.

Eva Kořátková: Moje tělo není ostrov
Národní galerie Praha, Veletržní palác – Velká dvorana
7. 12. 2022 – 4. 6. 2023

KURÁTORSKÝ TÝM:

Sandra Patron, kurátorka výstavy a ředitelka Muzea současného umění CAPC, Bordeaux

Rado Ištok, kurátor Sbirky moderního a současného umění

GRAFIK STUDIJNÍCH MATERIÁLŮ:

Ondřej Báchor

AUTORKY STUDIJNÍCH MATERIÁLŮ:

Eliška Jelínková, Eva Novotná, Kristýna Říhová

INFORMACE A REZERVACE PROGRAMŮ:

vzdelavani@ngprague.cz

I WOOD BURNER TO
BE BURNED. I WOOD
BURNER TO SCULPTURE

CONNETTA BENT
BENT STORICAMENTE
TELLA. KTORO
MA BENT BENTONE
ZA PROZ